

УДК 811.111. + 821.111 + 159.9

ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМ ПСИХОЛОГІЗМУ В НОВІТНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ВІД ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА ДО ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО НЕОВІКТОРІАНСЬКОГО РОМАНУ

Сергій Сушко

*ПВНЗ “Краматорський економіко-гуманітарний інститут”,
вул. Паркова 43а, Краматорськ, 84300, Україна;
e-mail: info@kegi.com.ua*

Досліджено нову парадигму психологізму, яку маніфестує паралелізм наративу й психологізму, універсалізація психологізму, експлікація психологічно-емоційного стану характеру засобами діалогічного мовлення, психологізація інтертекстуального виміру, метанаративу та інші, більш спеціальні, форми.

Ключові слова: психологізм, постмодерністський, неовікторіанський, наратив, “плин свідомості”, паралелізм, інтровертність, диверсифікація, екстеріоризація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання вказаної проблеми і на які спирається автор. Поетика нових жанрів і художніх форм новітньої англійської та американської літератури маніфестує тенденцію до збільшення художніх функцій категорії психологізму у творі. В сучасній літературі психологізм не обмежується лише художнім зображенням і аналізом внутрішнього світу, психології, свідомості характеру. Він набуває нового художнього виміру, що виражає себе у психологізації численних рівнів організації художнього твору: композиції, наративі, сюжетних лініях, розбудові конфліктів і характерів, у інтертекстуальній площині, на рівні метанаративу, лінгвостилістичному, концептуально-когнітивному рівнях тощо.

Перспективу й потенціал психологізму в художньому просторі сучасного роману вбачає відома вчена Н. С. Лейтес, ґрунтовне спостереження якої цитує і коментує у монографії “Еволюція психологізму Германа Гессе” О. Б. Золотухіна: “... психологізм заявляє про себе сьогодні не тільки як засіб розкриття внутрішнього світу особистості або надособистісних духовних процесів, але і як діючий сюжетно-визначальний і структуроутворюючий чинник”. “... тобто намічається перехід від “психологізації картини світу” до психологізації всього романного простору” [6].

У посібнику “Психологізм в літературі” дослідниця привертає увагу на продуктивний характер категорії психологізму в літературі:

“Основна й загальна тенденція в еволюції психологізму в літературі ХХ ст. – це “відштовхування від способів аналітичних на користь синтетичних, відхід від прямих і раціоналістичних прийомів до користі непрямих, складно опосередкованих і все

пронизливіше звернених до сфери підсвідомого”. <...> “Психологізація” літератури привела до розробки й активного використання художніх засобів, необхідних письменникам для адекватного відображення духовно-щиросердечного. ... Збагачення відбувається не тільки за рахунок нових ресурсів (символ, міф, техніка “потому свідомості”, просторово-тимчасові експерименти і т.д.), спостерігається переростання психологізму в метастильове явище” [5].

Класичними в літературознавчому векторі, присвяченому психологізмові, є відомі праці Л. Гінзбург [3] та Н. Жлуктенко [4]. Аналітичний огляд вітчизняних та зарубіжних концепцій художнього психологізму в монографії Н. Жлуктенко залишається важливим ресурсом дослідника і в наш час. [4, с. 4–15] Продуктивним для аналізу постмодерністського тексту є, зокрема, розподіл Л. Гінзбург усієї гами мовлення дійових осіб твору на дві принципові групи: мовлення практично-комунікативне, обумовлене ззовні і спрямоване на зміни зовнішнього світу, і мовлення, обумовлене одвічною для людини потребою об’єктивації у вимовленому слові всіляких внутрішніх змістів (емоціональних, інтелектуальних). [3, с. 335]

Про правильний і плідний шлях розвитку психологізму в літературі пише Б. Прокскурнін: “...труди Фрейда научно підтвердили догадку літератури ще со времен романтизма о независимости психики от сознания; они лишний раз показали, насколько правомерно движение литературного исследования внутреннего мира человека от пневмологии (анализ души) <...>к исследованию (т.е. художественному воспроизведению) собственно внутреннего мира как многоуровневого явления, где очень сложно взаимодействуют сознательное и бессознательное психическое” [8].

Неозорою є джойсіана, зарубіжна та вітчизняна, великий блок якої досліджує джойсівський “плин свідомості”. Фундаментальним є, зокрема, дисертаційне дослідження С. Корабльової “Текст “Потока сознания” в художественной культуре модернизма (на материале романа Дж. Джойса “Улисс”)”. У цій роботі розгляд історії питання стосовно джойсівського “плину свідомості” є, на наш погляд, одним із найкращих.

Відзначення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячено нашу розвідку. У структурі сучасного психологізму окреслюється проблема інтеграції, взаємопроникнення, певного паралелізму таких “інструментів” психологізації як внутрішня мова і “плин свідомості”. На зміну певній екзотичності дискурсу “плину свідомості” приходять його повна легітимізація як універсального засобу розбудови нарративу, як модусу існування літературного персонажу. Прикладами універсалізації дискурсу “плину свідомості” як провідного чинника поетики художнього твору можуть бути такі відомі різнопланові твори: “The Sweet-Shop Owner”, “Last Orders”, “The Light of Day”, “Waterland” Грехема Свіфта, “The Remains of the Day”, “The Unconsoled” Кадзуо Ісігуро, “The Tailor of Panama” Джона ле Карпе, “The Tunnel” Вільяма Гесса, романи Вільяма Гедіса.

Проблемною, на нашу думку, є тиражована теза про неодмінний апсихологізм постмодерністської прози. На противагу їй, існують більш виважені підходи до дихотомії психологізм *versus* апсихологізм у постмодерністському дискурсі. Наприклад, А. Федоров вважає художні твори постмодерністської прози сучасними модифікаціями класичного психологічного роману. Епіграфом до своєї статті він обрав красномовне

визнання Дж. Барнса: *“Real literature was about psychological, emotional and social truth as demonstrated by the actions and reflections of its protagonists; the novel was about character developed over time”*. Заслугує уваги коректне спостереження дослідника: *“... осозная свою принадлежность к эпохе постмодернизма, ряд европейских прозаиков вновь обратилась к классической тематике искусства слова: к проблеме человека в конкретном социальном контексте. По существу создавая целую тенденцию возврата, авторы произведений, написанных в последние десятилетия XX – начале XXI в., исходят из понимания самостоятельной ценности человеческой личности, живущей в современном динамичном и противоречивом мире”* [11].

Нові жанрові різновиди сучасного англійського роману – зокрема неовікторіанський, історіографічний метароман, “роман з архіву” – досліджуються плідно й доволі активно в англломовному й вітчизняному академічному дискурсі. Проте аспекти й чинники психологізації в цих та інших жанрах чекають ґрунтовного аналізу, метою якого може бути глибше розуміння твору і визначення нових ознак і функцій художнього психологізму.

Складною й малодослідженою проблемою залишається актуальна для кращої читацької і критичної рецепції проблема психологізму та засобів його увиразнення в американському постмодерністському романі.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдань). У праці передбачаємо розпочати систематизацію джойсівської типології психологічного дискурсу; виокремити помітні, провідні риси нової парадигми психологізму в новітньому англійському романі; окреслити психологічну проблематику та риси її увиразнення в американському постмодерністському романі; розглянути приклади психологічної характеристики в низці сучасних відомих англломовних романів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Спроби дискредитувати категорію психологізму порушують онтологічну сутність літератури. Саме психологізм надає художньої вірогідності зображенню характерів, конфліктів, мотивів, відтворенню внутрішнього життя персонажів. У фокусі художнього дискурсу перебуває певна проблема, конфліктна ситуація, осмислення якої героями і персонажами відтворюється в певних формах психологізму. Редукція психологізму лише до творів психологічного жанру відмовляє авторам творів інших жанрів у відтворенні психологічного стану характерів, психологізму ситуації, напруженості сюжетної дії.

Психологізм, як універсальна категорія художнього твору проявляє себе в тексті не лише на рівні безпосереднього відтворення роздумів, почуттів, переживань героїв. Чинниками тексту, що актуалізують психологізм, є також композиція, неочікувані сюжетні колізії, головні й другорядні сюжетні лінії, ключові епізоди, емотивна та експресивна лексика, семантичні зрушення лексичних одиниць, синтаксична організація стилістичні засоби, авторський коментар і фігура автора, жанрові зрушення. Дискурс інтертекстуальності також підпорядкований категорії психологізму, якщо під останнім розуміти не тільки сегмент тексту, а ширшу й глибшу, к о г н і т и в н у парадигму образу героя / персонажу.

Нова типологія психологічного дискурсу бере свій відлік від Дж. Джойса, В. Вульф, Д. Річардсон (в англійській літературі). До домінант психологізму Дж. Джойса (у наших

попередніх публікаціях) відносимо: унікальне органічне поєднання рефлексії персонажу на певну тему з постійним асоціативним перебігом думок у формі умовно-хаотичного “плину свідомості”; домінуючу інтровертність і ретроспективний характер мислення персонажа; інтертекстуальність і широкий спектр алюзій та ремінісценцій. Структуру психологічного дискурсу Дж. Джойса утворюють етап сприйняття-спостереження якогось зовнішнього об’єкта або явища, внутрішній монолог-коментар, якому властивий діалогічний характер мислення, “фотографічне”, або фіксуюче мислення, паралельне відтворення думок і дій героя, причому особливістю такого відтворення є розбіжність між предметом мислення і реальним планом вчинків і подій, звернення до самого себе у другій особі, тобто діалогізм мислення [10, с. 145].

Нова парадигма психологізму в сучасній англійській та американській прозі увиразнює себе в нових формах і ознаках, до яких ми відносимо: системне використання як провідного засобу зображення не лише психологічного стану, але й суспільно-значущої тематики, мисленнєве цитування у фреймі внутрішньої мови персонажа, використання третьої особи у відтворенні внутрішньої мови персонажа, психологізація принципу контрасту, інтеграція невластивої прямої мови персонажу у фрагмент плину його свідомості, самозвернення персонажа, еліптичні конструкції нової конфігурації, тотальний паралелізм плину думок і виконання повсякденних справ [10, с. 151].

У відомому неовікторіанському романі Г. Свіфта “Земля води” (*Waterland*) знаходимо разом з традиційними, нові риси і функції психологічного дискурсу. Першою з них є прикметна для сучасного англійського роману психологізація наративу фігурою автора / наратора. Герой роману Томас Крік уособлює собою єдину фігуру оповідача, якого ніхто не замінює і не підміняє. Його наратив у формі саморефлексії вчителя, що дає урок історії школярам-підліткам, має ознаки суцільного монологу, який, звичайно, переривається дзвінком з уроку, але по суті не зупиняється у збудженій свідомості Томаса до наступного уроку. А потім – до іншого і так на наративному рівні, маємо розгорнутий, суцільний плин свідомості героя і відповідний дискурс.

Новим структурним елементом цього тотального плину свідомості є підпорядкування дискурсів інших персонажів безупинному плину свідомості Томаса Кріка. Прикладом такого підпорядкування є відтворення розпачу Томаса Аткінсона (події 1820 р. і далі) у формі граматичної категорії часу, який назвемо драматичним майбутнім: “Незліченну кількість разів Томас Аткінсон стане задаватися питанням: чому? Чому? І ще раз: чому? (Тому що серцеві болі також збуджують свою сумну цікавість.) Не задовольнившись вердиктом лікарів, він сам візьметься за вивчення мозку й нервової системи. Він додасть до бібліотеки в Кейбл-Хаус томи й томи, у яких буде все те, що людський розум, до 1820-х років, зуміє осягти про таємниці людської психіки” [9].

Психологічний вимір роману К. Ісігуро “Не залишай мене” є іншим, відмінним від розглянутого роману Г. Свіфта. Його провідний піджанр – роман-спогад. Певним вікторіанським відлунням у романі є відтворення атмосфери навчання й виховання у приватній закритій школі. Суттєвим компонентом художньої структури роману є психологічний дискурс. Фігура оповідача відводиться Кеті Ш., яка в зворотному, дещо калейдоскопічному порядку розгортає низку своїх спогадів про своє і своїх шкільних

друзів життя. Ці спогади охоплюють дитинство і ранню юність вихованців школи-інтернату в Хейлшемі, а потім і їхнє доросле життя.

Як і в багатьох інших антиутопіях, у Хейлшемі практикується “умовчання”, прийом, який працює на психологічність обставин, характерів, роману в цілому.

Він психологізує наратив, відносячи пояснення незрозумілих ситуацій під кінець твору. Прикладом може бути сцена, в якій протагоніст-оповідачка Кеті Ш. танцює з подушкою в ролі немовляти під музику пісні (назва якої збігається з назвою роману) Джуді Бріджуотер, вигаданої американської співачки. Одного разу, під час такого танцю, вона зауважує Мадам (так вихованці прозвали жінку, яка щороку приїжджала в Хейлшем, щоб відбирати кращі роботи учнів до Галереї), що спостерігає за нею й при цьому не може стримати сліз. Лише в третій частині роману, під час їхньої останньої зустрічі, Мадам пояснила причину своїх сліз (яких тоді не зрозуміла дівчинка): “... Я бачила стрімко виникаючий новий світ. Так, більш технологічний, так, більш ефективний. Нові способи лікування старих хвороб. Дуже добре. Але світ при цьому твердий, безжалісний. І я бачила дівчинку із замруженими очима, що притискала до грудей старий світ, більш добрий, про який вона знала в глибині серця, що він не може залишитися, і вона тримала його, тримала й просила не відпускати її.” [7]

Поєднання наративу, психологізму й ознак метароману, їхній певний паралелізм відстежуємо в романі Джуліана Барнса “Папуга Флобера”, прикметною рисою роману є також жанрова синкретичність. Зокрема, постмодерністський вимір утворює дискурс ймовірності, майже тотальної саморефлексії, невизначеності, множинності істини, містифікації, гри з читачем. Психологічну складову частину роману формує його сюжетний паралелізм із флоберівською “Пані Боварі”, коли виявляється, що дискурс Флобера у значній мірі є лише приводом для розповіді про трагічну історію дружини Брейтвейта. Її ця історія має очевидні паралелі з долею Емі Боварі. Проте історія дружини Брейтвейта в романі не виходить за межі пунктирного письма, переважно натяків: “У мені боролися за першість три історії: одна про Флобера, інша про Еллен, третя – про мене. Вона найпростіша з цих трьох – не більш, ніж усього лише підтвердження того, що я існую на цім світі, але проте мені дуже важко почати із себе. Історія моєї дружини більш складна й більш не терпить зволікання, але я йду на це ...” [1].

Джефрі Брейтвейт обирає розповідь про Флобера, щоб уникнути нестерпного болю при згадці про власну трагедію, щоб знайти хоч якусь відраду від втрати дружини і щоб набратися мужності все-таки розповісти свою історію: “Еллен. Моя дружина; людина, яку я знав ще менше, чим того іноземного письменника, який умер сто років тому. Це омана чи це нормально? Книги говорять: вона зробила це тому, що... Життя говорить: вона зробила це. У книгах усе пояснюється, у житті – ні. Я не дивуюся тому, що багато віддають перевагу книгам. Книги надають сенс життю. Але проблема в тому, що життя, якому вони надають зміст, – це життя інших людей, і ніколи не твоє” [1].

Нові можливості психологічного дискурсу в розбудові наративу й художньому зображенні демонструє роман В. Гесса *The Tunnel*, який за провідними концептуальними ознаками відносять до постмодернізму. У творі домінує психологічне зображення, свідомість протагоніста є модусом існування й засобом експлікації широкого спектру тем – духовна й психологічна еволюція протагоніста, Друга світова війна, нацизм,

Голокост, історія та її метадискурс, університетське середовище, книга та її роль у житті, природні явища, специфічні для середньоамериканських штатів, спогади про дитинство, навчання, батьків, роздуми-міркування про явища матеріального життя та феномени абстрактно-філософського, інтелектуального плану.

Аспекти психологізації в романі можливо розглядати за такими параметрами: 1) психологізація наративу, 2) психологізація свідомості / самосвідомості протагоніста, 3) психологізація композиції роману, 4) психологізація наративу / метанаративу історії, 5) психологізація спогадів, 6) психологізація філологічного дискурсу роману. Ці параметри можна доповнювати, зупинимося докладніше на першому.

Психологізація наративу відстежується як калейдоскопічна зміна об'єктів мислення Вільяма Фредеріка Колера, університетського професора історії, який щойно завершив книгу "Innocence and Guilt in Hitler's Germany" і має намір написати до неї передмову. Але його відволікають сумніви – він радше готовий розпочати нову книгу, цього разу про себе: "*I must again to put this prison of my life in language*" [2, с. 3].

Проаналізуємо першу філіппіку (як називає сам автор розділи свого роману), "Life in a Chair", під кутом зору розбудови наративу та його психологізації. Отже, протагоніст-оповідач Вільям Фредерік Колер має нестримне бажання розповісти "одіссею" свого життя. Навіть цей один намір – з великої низки інших – свідчить про психологічний компонент наративу: щось тривожить Колера і бажання виразити цю тривогу в слові є, водночас, напівсвідомим бажанням позбутися її.

Приводи для душевної тривоги Колера справжні й болючі. Йому дуже некомфортно, що ось вже багато років поспіль він хоче позбутися накопиченого зла у своїй душі – за все неприємне, що пережив, за не віддячене добро, зроблене для інших, за кожен мить свого життя, яка несла незадоволення. Коли ж, нарешті, лють, яку він несе в собі, знайде свій вихід у слові? "... *not to bear malice for all I've been through for all I've done to others, for every moment of my life I've not enjoyed – oooooooh yet I do. When is the rage I contain going to find its utterance?*" [2, с. 43].

Обдарований надзвичайним хистом до літератури, обізнаний, здається, зі всією літературою, що формує професіональний фон філолога, професор Колер висловлює свій набутий з роками скептицизм, а для кого він, урешті-решт, пише? – Для світу людей? А що таке світ? Писати для себе – це здоровіша форма божевілья, ніж розмовляти наодинці? (*Is writing to yourself a healthier insanity than talking to yourself?*) Можливо, ця спроба – написати про власне життя – лише зім'ятий пакунок на вулиці, а письмові спогади – сповнене цікавості розгортання?

Щойно наведений мікрофрагмент з перебігу думок-спогадів Колера ілюструє цей перебіг як системну рису наративу, рису, що має очевидний психологічний рисунок, формує (разом з іншими чинниками) модель психологічного наративу. Ми визначаємо цю модель як **гіпертекстову варіацію "плину свідомості"**, розгалуження предметів думок у якій, аналітичність і безупинна асоціативність свідчать про подальший розвиток моделі джойсівського аналогічного дискурсу.

Нову модель психологізму в постмодерністській романній конструкції в романі В. Гедіса "The Carpenter's Gothic". Її визначає екстеріоризація свідомості, мислення, психологічно-емоційного стану персонажа в формах діалогічного мовлення.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

1. Психологізм продовжує маніфестувати себе як потужний художній ресурс увиразнення внутрішнього світу та емоційно-психологічного стану персонажу. Більш помітною є тенденція до автопсихологізму, коли інтроспекцію характеру розбудовує сам характер, психологізм від першої особи.

2. Все більшого поширення набирає суцільна психологізація наративу, паралелізм психологізму й наративу, їхня певна взаємообумовленість. Свідомість та психологічний стан персонажа стають джерелом розбудови композиції, тематичного спектру, хаотичного перебігу вражень, міркувань подій.

3. Постмодерністський твір є “відкритою” структурою, ризоматичність, або гіпертекстуальність якої є її сутнісним артибутом. “Теслярську готику” В. Гедіса й “Тунель” В. Гесса визначає несумісний, на перший погляд, гібрид ризоми й кореневища (як конструктів постмодерністської поетики). Ця гібридизація маніфестує себе в очевидних інтертекстуальних паралелях (як “слідах” літературних впливів) та в означеній текстуально, або імплікованій постмодерністській полеміці.

4. Універсализація психологізму є прикметною рисою його еволюції. Ця риса є помітною у низці постмодерністських романів. Вона полягає у можливості використання засобів психологізації у якості вірогідного інструменту розбудови наративу, сюжетного руху, конфліктів, мотивації, обставин і подій зовнішнього світу.

5. Мовленнєва екстеріоризація психологічних структур характеру є новою (порівняно з Джойсом) рисою психологізму, яка актуалізує здатність діалогічного спілкування персонажів бути джерелом їхніх психологічних структур, інструментом експлікації свідомості, прямих та підсвідомих мотивацій, вчинків, сумнівів, бажань, ставлення до оточуючого світу.

6. У сучасних жанрових різновидах роману, зокрема постмодерністському й неовікторіанському, нового масштабу набирає психологізація інтертекстуально-алюзивного виміру.

7. Перспективність подальшого дослідження категорії психологізму в реєстрі англомовних романів, які за переважною жанровою ознакою не є психологічними, полягає у здатності як традиційних, так і нових форм психологізації увиразнювати різнобічні сторони індивідуального й суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Барнс Джуліан*. Попугай Флобера. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gramotey.com/books/751barns_dzhulian_popugai_flobera.htm.
2. *Gass, William H.* The Tunnel. Dalkey Archive Press. Second printing, 2007. – 652 p.
3. *Гинзбург Л.* О психологической прозе. Изд. 2-е. Л., “Худож. лит.”, 1976. –448 с.
4. *Жлуктенко Н. Ю.* Английский психологический роман XX века. – К. : Вища шк. Изд-во при Киев. ун-те, 1988. – 160 с.
5. *Золотухина О. Б.* Психологизм в литературе : пособие по спецкурсу для студ. спец. – Гродно, ГрГУ : 2009.
6. *Золотухина О. Б.* Эволюция психологизма Германа Гессе. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edu.grsu.by/books/zolotuhina/index.php/glava-1-istoki-psikhologizma-germana-gesse/1-khudozhestvennyj-psikhologizm-kak-obshcheteoreticheskaya-problema-k-istorii-izucheniya-psikhologizma-g-gesse>.

7. *Исигуро Кадзуо*. Не отпускай меня. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // <http://www.gramotey.com/books/1269030350.htm>.
8. *Проскурнин Борис М.* Художественный психологизм до и после Фрейда (русский и зарубежный опыт). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // <http://philologicalstudies.org/dokumenti/2008/vol1/3/5.pdf>.
9. *Свифт Грэм*. Земля воды. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // <http://www.gramotey.com/books/40119477307086.htm>.
10. *Сушко С. А.* Нові риси психологізму в сучасній англійській прозі. // Актуальні проблеми іноземної філології : Лінгвістика та літературознавство : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. – Бердянськ : БДПУ, 2010. – Вип. V. – Ч. 1. – 259 с.
11. *Федоров А. А.* Модификации психологического романа и современная английская проза (Дж. Барнс, И. Макьюэн). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : libartrus.com/arch/2012-1-1/03_Fedorov.pdf

Стаття надійшла до редколегії 22.10.2013

Прийнята до друку 13.01.2014

ЭВОЛЮЦИЯ ФОРМ ПСИХОЛОГИЗМА В НОВЕЙШЕЙ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ ОТ ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА К ПОСТМОДЕРНИСТСКОМУ И НЕОВИКТОРИАНСКОМУ РОМАНУ

Сергей Сушко

*Частное высшее учебное заведение,
“Краматорский экономико-гуманитарный институт”
Паркова, 43а, Краматорск, 84300, Украина;
e-mail: info@kegi.com.ua*

Исследована новая парадигма психологизма, которую манифестирует параллелизм наратива и психологизма, универсализация психологизма, экспликация психологически-эмоционального состояния характера средствами диалогической речи, психологизация интертекстуального уровня, метанаратива и другие более специальные формы.

Ключевые слова: психологизм, постмодернистский, неовикторианский, нарратив, “поток сознания”, параллелизм, интровертность, диверсификация, экстерниоризация.

**EVOLUTION OF THE PSYCHOLOGICAL CHARACTERIZATION
FORMS IN THE PRESENT-DAY ENGLISHWRITTEN LITERATURE:
FROM JAMES JOYCE UP TO POSTMODERN AND NEO-VICTORIAN
NOVEL**

Sergiy Sushko

*The Private Establishment of Higher Learning
“The Kramatorsk Institute of Economics and Humanities”,
43a Parkova St, Kramatorsk, 84300, Ukraine,
e-mail: info@kegi.com.ua*

The article treats a new paradigm of psychologism which is manifested by the parallelism of narrative and psychologism, the functioning of psychological mode of writing as a universal means for representing a variety of topics and problems, explication of a character's psychological and emotional condition by means of dialogic speech, psychological issues of intertextuality, metafiction as well as other, more specific, forms.

Keywords Psychologism, postmodernist, neo-Victorian, narrative, “stream-of-consciousness”, parallelism, introvertness, diversification, exteriorization